

Brussel, 21 december 2023

Aan:

Minister David Clarinval, Vice-eersteminister en minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's en Landbouw, Institutionele Hervormingen en Democratische Vernieuwing
Minister Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Milieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal
Minister Frank Vandenbroucke, Vice-Eerste Minister en Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid

Cc:

Alexander De Croo, Eerste minister van België
Minister Hadja Lahbib, minister van Buitenlandse Zaken, Europese Zaken en Buitenlandse Handel en de Federale Culturele Instellingen

Betreft: Voorstel voor een VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD inzake het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen

Geachte minister Clarinval,
Geachte minister Khattabi,
Geachte minister Vandenbroucke,

In de aanloop naar het Belgische voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie, vragen wij, 27 Belgische organisaties, u via dit schrijven ervoor te zorgen dat **de belangrijke bepalingen van het Europese voorstel voor een Verordening betreffende het duurzame gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (SUR) behouden blijven**. De SUR is essentieel om het gebruik en de risico's van pesticiden te verminderen. **De impact van pesticiden vertegenwoordigt grote maatschappelijke kosten¹**, verbonden aan gezondheidsproblemen, verlies van biodiversiteit en ecosysteemdiensten (bestuiving, natuurlijke pest controle, ...), water- en bodemverontreiniging en negatieve gevolgen voor de lange termijn rentabiliteit van de landbouw. Alle burgers lopen risico op negatieve gezondheidseffecten gelinkt aan blootstelling aan pesticiden, waarbij landbouwers, kinderen, ongeborenen, zwangere vrouwen, ouderen en burgers met gezondheidsproblemen extra kwetsbaar zijn. **Het is een belangrijke opdracht van overheden om burgers, biodiversiteit, ecosystemen en ecosysteemdiensten te beschermen tegen de schadelijke impact van pesticiden. Een effectieve, betekenisvolle SUR is dringend om deze ernstige uitdagingen het hoofd te bieden en een overgang naar duurzame, robuuste landbouwsystemen te garanderen.**

Burgers uitten via verschillende platformen hun mening over het gebruik van pesticiden: in een recente IPSOS-enquête over de publieke opinie rond het gebruik van pesticiden in de EU, via het Europees burgerinitiatief Save Bees and Farmers, waar België verhoudingsgewijs het

¹ Een studie toonde dat de jaarlijkse kosten van biodiversiteitsverlies door intensieve landbouw in Duitsland 50 miljard euro bedroegen - en veel hoger zijn dan de potentiële kosten van het implementeren van de nodige wetgeving om biodiversiteit te beschermen en te herstellen. Een andere studie schatte dat de maatschappelijke kosten van het gebruik van pesticiden in Frankrijk meer dan 10% van het jaarbudget 2017 van het Franse ministerie van Landbouw en Voedsel vertegenwoordigen. Uit een studie van BASIC blijkt dat de kosten die direct toe te schrijven zijn aan pesticiden en die gedragen worden door onze samenleving, twee keer zo hoog zijn als de nettowinst voor de industrie.

tweede meest vertegenwoordigde land was wat betreft aantal handtekeningen, de EU-barometers en de Conferentie over de toekomst van Europa.

Wetenschappers wijzen op de alarmerende achteruitgang van biodiversiteit, onder meer van insecten, op de schadelijke impact van pesticiden op biodiversiteit, ecosysteemdiensten en lange termijn voedselzekerheid, en op het belang van een effectieve SUR ^{2,3,4,5,6}.

Burgers worden blootgesteld aan pesticiden via verschillende blootstellingsroutes (inademing buitenshuis en binnenshuis, opname via mond en huid). Pesticiden worden via lucht en water getransporteerd over afstanden van verschillende kilometers en meer. De residuen worden aangetroffen op speelplaatsen, rond en in crèches, scholen, openbare gebouwen, huizen en natuurgebieden, in bodems, waterlichamen, dieren en mensen. Een groeiend aantal wetenschappelijke studies levert bewijs van het verband tussen blootstelling aan pesticiden en het optreden van gezondheidsproblemen en ziekten. Er zijn verbanden aangetoond tussen blootstelling aan pesticiden en kanker (bijv. non-Hodgkin lymfoom, multipel myeloom, huidmelanoom, eierstok-, borst-, hersen-, lip- en prostaatkanker) en neurodegeneratieve aandoeningen (ziekte van Parkinson, ziekte van Alzheimer). Bijzonder kwetsbaar zijn **vrouwen, kinderen en ongeborenen**, waarbij blootstelling aan pesticiden in verband wordt gebracht met verstoringen van het voortplantingssysteem^{7,8}, vruchtbaarheidsstoornissen en neurologische ontwikkelingsstoornissen bij pasgeborenen. Zelfs lage niveaus van blootstelling aan pesticiden kunnen de neurologische ontwikkeling en gedragsontwikkeling van kinderen verstoren (neonatale reflexen, psychomotorische en mentale ontwikkeling en aandachtstekortstoornis met hyperactiviteit)⁹. Blootstelling aan bestrijdingsmiddelen wordt ook in verband gebracht met risico's voor de vruchtbaarheid van mannen. **Landbouwers- en arbeiders en inwoners van landbouwgebieden lopen ook een bijzonder risico op schadelijke effecten van pesticiden op de gezondheid**^{10,11}, waarbij data aantonen dat hun bloed hogere concentraties pesticiden bevat en dat ze een verhoogde genotoxiciteit hebben.

Het is omwille van bovenstaande onontbeerlijk dat burgers en ecosystemen beschermd worden tegen pesticiden en dat pesticidengebruik ambitieus wordt afgebouwd. We bezorgen hierbij in bijlage I wetenschappelijk onderbouwde aanbevelingen die een belangrijke voorwaarde zijn voor een effectieve SUR, en vragen u hier rekening mee te houden. Deze bepalingen vormen een minimumvereiste voor een betere bescherming van de gezondheid van burgers, milieu en biodiversiteit tegen blootstelling aan pesticiden, en vertegenwoordigen de dringende en herhaaldelijke vraag van Europese burgers.

² Candel, Jeroen: Wetenschappers pleiten voor ambitieuze verordening duurzaam gebruik pesticiden

³ Pe'er, Guy: Wetenschappers steunen de Green Deal van de EU en verwerven de ongerechtvaardigde argumentatie tegen de Verordening Duurzaam Gebruik en de Natuurherstelwet.

⁴ Hallmann et al., 2017. Meer dan 75 procent afname in 27 jaar van de totale biomassa van vliegende insecten in beschermde gebieden

⁵ Rigal et al., 2023. Landbouwpraktijken veroorzaken de afname van vogelpopulaties in heel Europa

⁶ Brühl et al., 2021. Directe blootstelling van insecten aan pesticiden in beschermde natuurgebieden in Duitsland

⁷ Bretveld et al., 2006. Blootstelling aan bestrijdingsmiddelen: de hormonale functie van het vrouwelijke voortplantingssysteem verstoord?

⁸ Farr et al., 2004. Gebruik van bestrijdingsmiddelen en kenmerken van de menstruatocyclus bij premenopauzale vrouwen in de Agricultural Health Study,

⁹ Liu et al., 2012. Blootstelling aan bestrijdingsmiddelen en neurologische ontwikkeling bij kinderen: samenvatting en implicaties

¹⁰ Figueiredo et al., 2019. Spatio-temporele variatie van buiten- en binnenluchtconcentraties van pesticiden in woningen in de buurt van landbouwvelden

¹¹ Dereumeaux et al., 2020. Blootstelling aan bestrijdingsmiddelen voor omwonenden van landbouwgronden: Een overzicht

Hartelijk dank voor uw tijd en aandacht,

Met hoogachting,

	Name Organization	Email address	Logo Organization
1	PAN Europe	kristine@pan-europe.info	 Pesticide Action Network Europe
2	Dryade	dries@dryade.info	 protecting nature through law
3	Velt vzw	yacine@velt.nu	 velt SAMEN ECO ACTIEF
4	Bond Beter Leefmilieu	heleen.desmet@bblv.be	 BOND BETER LEEFG MILIEU VOOR DE TOEKOMST

5	Natuurpunt VZW	stijn.leestmans@natuurpunt.be	
6	West-Vlaamse Milieufederatie vzw	Bart.Vanwildemeersch@westvlaamsemilieufederatie.be	
7	Pomona vzw	laura@pomonavzw.be	
8	Linked.Farm	we@linkedfarm.eu	
9	BioForum	info@bioforum.be	

10	Broederlijk Delen	suzy.serneels@broederlijkdelen.Be	 Broederlijk Delen TOT IEDEREEN MEE IS
11	Natuurpunt Brugs ommeland en middenkust	rudi.vantorre@telenet.be	 Natuurpunt Brugs Ommeland & Middenkust
12	Join For Water	harald.vanderhoek@joinforwater.ngo	 Join For Water
13	Natuur.koepel vzw	info@natuurkoepel.be	natuur.koepel zuid-west-vlaanderen <small>VZW</small>
14	Vogelbescherming Vlaanderen	info@vogelbescherming.be	 Vogelbescherming VLAANDEREN
15	Vlaamse Parkinson Liga vzw	annick.hirschbock@parkinsonliga.be	 PARKINSON LIGA

16	BOS+	laure.devroey@bosplus.be	
17	Rikolto	jelle.goossens@rikolto.org	
18	Solidagro	elisa.tondeleir@solidagro.be	
19	De Landgenoten	petra@delandgenoten.be	
20	Natuurpunt Midden-West-Vlaanderen	peter.lemmens@natuurpunt.be	

21	Nature & Progrès	Virginie Pissoort	
22	UNAB - Union Nationale des Agrobiologistes Belges	Dominique Jacques	
23	Canopea	Sylvie Meekers (p.dessard@Canopea.be)	
24	Natagora	Gaëtan Seny gaetan.seny@natagora.be	
25	Humundi	jja@humundi.org	

26	Werkgroep Natuurlijk Imkeren WNI	lode.devos@natuurlijkimkeren.org	 <p>Natuurlijk Imkeren</p>
27	Voedselteams vzw	kevin@voedselteams.be	 <p>VOEDSEL TEAMS lekker eten van dichtbij</p>

Bijlage 1 - Essentiële bepalingen voor een effectieve SUR

1. **Bindende geïntegreerde gewasbescherming (IPM) met gewasspecifieke regels:** De praktijk heeft aangetoond dat IPM niet wordt toegepast zonder een duidelijk, direct juridisch bindend kader. Ondanks de verplichting voor lidstaten om IPM toe te passen onder de huidige richtlijn duurzaam gebruik van pesticiden (SUD) sinds 2014, is IPM niet, of erg beperkt, geïmplementeerd. Wanneer het voorstel zou worden afgezwakt door bindende gewasspecifieke regels te veranderen in richtlijnen, wordt een cruciale bepaling van het SUR-voorstel tenietgedaan. Effectieve en afdwingbare IPM met gewasspecifieke regels zijn een voorwaarde opdat de SUR effectieve veranderingen in landbouwpraktijken kan realiseren. Het vaststellen van een juridisch bindend kader is essentieel om een eerlijk kader te garanderen, waarbij alle lidstaten worden verplicht om bij te dragen aan een duurzame toekomst voor landbouwers en voedselproductie systemen, en de gezondheid van burgers en ecosystemen.

IPM vormt geen bedreiging voor de voedselzekerheid of bestaanszekerheid van landbouwers. Voorbeelden van goede praktijken zijn beschikbaar over heel Europa. Onderzoeksprojecten¹² tonen het potentieel van IPM om de veerkracht van landbouwsystemen te vergroten en de afhankelijkheid van landbouwchemicaliën te verminderen. Vaak genoemde alternatieven, zoals biocontrole, zijn alleen echt effectief als IPM op de juiste manier wordt toegepast. Daarom is de implementatie van geïntegreerde gewasbescherming (IPM) cruciaal. Een belangrijke basis van IPM is de bevordering van functionele biodiversiteit en ecosysteemdiensten in landbouwgebieden om de algehele veerkracht van landbouwsystemen te vergroten en de kwetsbaarheid van teeltsystemen voor plagen en extreme weersomstandigheden te verminderen.

2. **Sterke definitie van gevoelige gebieden en verbod op het gebruik van schadelijke pesticiden in gevoelige gebieden:**

Bescherming van gevoelige gebieden om burgers, biodiversiteit en milieu te beschermen tegen pesticiden is dringend. Burgers, natuurgebieden en waterbronnen worden in ernstige mate blootgesteld aan pesticiden. Zo konden al belangrijke drinkwaterbronnen, gelegen in natuurgebieden, niet meer gebruikt worden door te hoge pesticidenconcentraties¹³. In verschillende brieven¹⁴ aan de EU-ministers hebben we aangedrongen op verzet tegen het voorstel om het gebruik van schadelijke pesticiden in gevoelige gebieden toe te staan. Gevoelige gebieden moeten ten minste de gebieden opgenomen in bijlage II omvatten. Ook als het gebruik van pesticiden enkel wordt toegestaan op momenten waarop burgers de toegang tot behandelde locaties wordt ontzegd, zijn burgers, en vanzelfsprekend biodiversiteit en milieu, niet beschermd -

¹² van der Ploeg et al., 2019. Het economisch potentieel van agro-ecologie: Empirisch bewijs uit Europa, IDDRI, 2018. Een agro-ecologisch Europa in 2050: multifunctionele landbouw voor gezonde voeding.

¹³ Te veel pesticiden in het water: geen drinkwater uit twee West-Vlaamse waterbekkens

¹⁴ <https://www.pan-europe.info/sites/pan-europe.info/files/public/resources/Letters/Letter%20to%20ministers%20-%20SUR%20and%20Sensitive%20Areas%20-%20September%202023.pdf> - <https://www.pan-europe.info/sites/pan-europe.info/files/public/resources/Letters/Letter%20-%20Sustainable%20Use%20of%20Pesticides%20Regulation%20%28SUR%29%20-%20Spanish%20EU%20Presidency%20-%20July%202023.pdf> - <https://www.pan-europe.info/sites/pan-europe.info/files/public/resources/Letters/Reaction%20to%20the%20IPM%20compromise%20chapter%20of%20the%20Swedish%20Council%20presidency%20on%20the%20Sustainable%20Use%20of%20Pesticides%20Regulation%20%28SUR%29.pdf>

pesticiden worden getransporteerd (bv. via lucht en water), hun residuen blijven achter in het milieu en impacteren gezondheid en biodiversiteit. Bij wijze van uitzondering stellen we voor dat, in het geval dat alle IPM-maatregelen faalden, laag risico ('low risk') niet-synthetische pesticiden kunnen worden toegestaan in landbouwgebieden gelegen in kwetsbare gebieden.

Data tonen aan dat brede buffers rond gevoelige gebieden nodig zijn om burgers, natuurgebieden en waterlichamen adequaat te beschermen tegen pesticiden¹⁵.

We willen benadrukken dat een adequate definitie van gevoelige gebieden van vitaal belang is voor de bescherming van de gezondheid van kinderen, de meest kwetsbare leden van de samenleving die speciale aandacht en bescherming verdienen. Pesticiden zijn in verband gebracht met verschillende gezondheidsproblemen bij kinderen, variërend van ontwikkelingsproblemen tot ademhalingsproblemen, zoals blijkt uit ons recent georganiseerde webinar.

De aanvullende studie op de effectbeoordeling, aangevraagd door de Raad afgelopen december, en gepubliceerd in juli dit jaar, biedt oplossingen en voorbeelden van goede praktijken die met succes schadelijke pesticiden verbieden om de gezondheid van burgers en biodiversiteit te beschermen. Het Spaanse voorzitterschap heeft geen rekening gehouden met de resultaten van de studie. We dringen er bij u op aan deze ommissie recht te zetten.

3. Wij dringen er bij u op aan om **de nationale reductiedoelstellingen voor pesticiden** van ten minste 50% te ondersteunen en te handhaven. Zoals vermeld in onze eerdere brieven^{16,17,18} wijst wetenschappelijk bewijs consequent op de schadelijke effecten van het gebruik van pesticiden op gezondheid, biodiversiteit en bodem- en waterkwaliteit. Door reductiedoelstellingen vast te stellen, toont u uw engagement om rekening te houden met de noden van burgers, en concrete stappen te zetten richting bescherming van ecosystemen en ecologisch verantwoorde en weerbare landbouwsystemen.
4. Verbod op het gebruik van **gevaarlijkere pesticiden, waaronder de kandidaten voor vervanging**. De pesticiden in deze categorie zijn zeer schadelijk voor de menselijke gezondheid en/of milieu/biodiversiteit vanwege hun toxiciteit, persistentie en/of bioaccumulatie. Er bestaan alternatieven, en de gezondheid en veiligheid van burgers en het milieu moeten prioriteit krijgen.
5. **Geharmoniseerde risico-indicator** - veel experts¹⁹ en lidstaten erkennen de tekortkomingen van de huidige HRI-1, die de meest toxische pesticiden beoordeelt ten

¹⁵ <https://www.pan-europe.info/sites/pan-europe.info/files/public/resources/Letters/Letter%20to%20ministers%20-%20SUR%20and%20Sensitive%20Areas%20-%20September%202023.pdf>

¹⁶ https://commission.europa.eu/system/files/2023-01/SWD_2023_4_1_EN_document_travail_service_part1_v2.pdf

¹⁷ [Guyomard, Bureau et al., 2020](#). Onderzoek voor de Commissie AGRI - De Green Deal en het GLB: beleidsimplicaties voor de aanpassing van landbouwpraktijken en het behoud van de natuurlijke hulpbronnen van de EU.

¹⁸ <https://www.inrae.fr/actualites/biodiversite-services-rendus-nature-que-sait-limpact-pesticides>

¹⁹ <https://www.umweltbundesamt.de/en/topics/misleading-calculation-eu-plans-for-pesticide#SUR>

opzichte van werkzame stoffen met een laag risico die in grotere hoeveelheden worden gebruikt, maar minder schadelijk zijn voor de menselijke gezondheid en het milieu. Zonder een goede HRI kunnen reducties in pesticidengebruik en -risico's niet worden geëvalueerd, en zullen daardoor ook niet plaatsvinden. De HRI moet worden gecorrigeerd voor de intensiteit van het pesticidengebruik/ha. Ook moet de indeling in de 4 risicogroepen worden verbeterd, met name wat betreft groep 4 met wegingsfactor 64, die leidt tot risicoreducties met terugwerkende kracht, zelfs wanneer er geen echte verandering in de praktijk plaatsvindt (bijv. wanneer een stof wordt verboden). Er bestaan voorstellen om de bestaande indicator te verbeteren, bijvoorbeeld pesticiden indicatoren zoals NODU, en de indicator die is ontwikkeld door het Umwelt Bundesamt, of de Deense behandelingsfrequentie-index (TFI). De Europese Green Deal en twee Europese burgerinitiatieven omvatten de doelstelling pesticidengebruik ambitieus te verminderen om de menselijke gezondheid en het milieu te beschermen: er moet vanzelfsprekend een geschikte indicator worden gebruikt om de vooruitgang richting deze doelstellingen te evalueren.

6. **Toezicht:** De lidstaten moeten jaarlijks verslag uitbrengen over hun vorderingen op het gebied van:
 - a. het bereiken van de doelen voor het terugdringen van pesticiden,
 - b. geplande en goedgekeurde maatregelen en nauwkeurige kwantitatieve gegevens met betrekking tot de naleving van bepalingen inzake pesticidengebruik,
 - c. implementatie van geïntegreerde gewasbescherming en gewasspecifieke regels,
 - d. monitoring van residuen en metaboliëten van pesticiden in verschillende matrices, waaronder bodem, water, lucht, huisstof, mensen, ...
 - e. de steun (e.g. onafhankelijk advies, verzekering via GLB) aan landbouwers om de bepalingen van de SUR uit te voeren,
 - f. vooruitgang bij het vervangen van de gevaarlijkste pesticiden, met inbegrip van de vergelijkende beoordelingen voor kandidaten voor substitutie.
7. De **retailsector** moet, als belangrijke speler in de voedselketen, betrokken zijn bij het behalen van de doelstellingen voor het verminderen van pesticiden, door het opstellen en publiceren op hun websites van een actieplan voor het verminderen van het gebruik en risico's van pesticiden. Dit actieplan dient de geplande en uitgevoerde maatregelen te omvatten om hun leveranciers te ondersteunen bij de implementatie van IPM. Voor een succesvolle implementatie van de SUR is het essentieel dat detailhandelaren zinvolle afspraken maken met landbouwers, met het oog op het implementeren van IPM en het behalen van de doelstellingen voor het verminderen van pesticiden. Detailhandelaren moeten de afwezigheid van residuen in voedingsmiddelen als doelstelling opgelegd krijgen.
8. Zoals in Richtlijn 2009/128/EG en Verordening (EG) nr. 1107/2009 dient **het voorzorgsbeginsel**, opgenomen in artikel 191 van het EU-Verdrag, centraal te staan in de SUR. De EU-wetgeving inzake pesticiden stelt dat de doelstelling om de gezondheid

van mens en dier en het milieu te beschermen voorrang moet krijgen op de doelstelling om de plantaardige productie te verbeteren. Daarom moet bij wetenschappelijke onzekerheid over de risico's het voorzorgsbeginsel worden toegepast. Dit beginsel moet in de SUR centraal blijven, en moet er ook voor zorgen dat lidstaten of lokale autoriteiten het gebruik van pesticiden in specifieke omstandigheden of gebieden verder beperken of verbieden.

Bijlage II - Type gebieden die minstens onder 'gevoelige gebieden' dienen te vallen

- alle openbare ruimten (parken, tuinen, recreatie- en sportterreinen, ...).
- menselijke nederzettingen en alle stedelijke gebieden, inclusief privétuinen en moestuinen.
- gebieden waar kwetsbare groepen komen.
- alle huizen, tuinen en andere privéterreinen (inclusief private sport- en recreatieterreinen) waar mensen wonen, werken, ontspannen en spelen. Mensen, waaronder kwetsbare groepen, brengen vaak het grootste deel van hun tijd thuis door, waar ze moeten worden beschermd tegen blootstelling aan pesticiden.
- beschermde gebieden krachtens Richtlijn 2000/60/EG en Richtlijn (EU) 2020/2184 (met uitzondering van bijlage IV 1 (iv) van Richtlijn 2020/2184)
- gebieden rond oppervlaktewaterlichamen
- ecologisch kwetsbare gebieden, met inbegrip van alle natura 2000-gebieden (Richtlijn 92/43/EEG en Richtlijn 2009/147/EG), evenals alle andere regionale of nationale beschermde gebieden in functie van natuur-, habitat- en biodiversiteitsbescherming.
- spoorwegen, wegen, snelwegen, spoorwegen en hun bermen,, begraafplaatsen, luchthavens en havens, industriële of commerciële eenheden, bovengrondse elektriciteitsleidingen, mijnen, stortplaatsen en bouwterreinen.